TALKING NOTES ZA MHE. THOBIAS E. M. ANDENGENYE, MKUU WA MKOA WA KIGOMA WAKATI AKIZUNGUMZA NA WAJUMBE WA BARAZA LA MADIWANI LA HALMASHAURI YA WILAYA KIGOMA
TAREHE 02 JUNI, 2021

UTANGULIZI

Mhe. Joseph Kashindi Nyambwe - Mwenyekiti wa Halmashauri,

Mhe. Samson Rainald Anga - Mkuu wa Wilaya ya Kigoma,

Mhe. Albogast Paul Ndiyunze - Makamu Mwenyekiti wa Halmashauri,

Bi. Upendo Eric Mangali - Mkurugenzi Mtendaji (W),

Ndg. Vallence Rutakyamirwa - Mkaguzi Mkuu wa Nje (NAOT),

Eng. Jeremia Bayaga - Mwenyekiti wa CCM wa Wilaya,

Ndg. Viongozi wa Vyama vya Siasa,

Ndg. Wajumbe wa Kamati ya Usalama ya Wilaya,

Wah. Madiwani,

Ndg. Watendaji katika ngazi mbalimbali,

Ndg. Wageni Waalikwa,

Ndg. Waandishi wa Habari,

Mabibi na Mabwana.

Nawasalimu kwa Jina la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania!

Mhe. Mwenyekiti wa Halmashauri,

- Natoa Shukrani kwa Uongozi wa Wilaya ya Kigoma na Halmashauri ya Wilaya Kigoma kwa Mwaliko wa kushiriki na kuzungumza na Wajumbe wa Baraza la Madiwani na Wananchi waliofika kufuatilia Mkutano huu Maalum wa kujadili **Taarifa ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa mwaka wa fedha 2019/2020**.

- Hili ni jambo la heshima kwangu na litanipa fursa ya kusikiliza namna mnavyoendesha majadiliano yenu na kuwashauri kadri itakavyohitajika.

- Nawapongeza kwa utekelezaji mzuri wa majukumu yenu licha ya changamoto kadhaa mnazokabiliana nazo.

- Huu ni Mkutano wangu wa kwanza kuhudhuria katika Halmashauri yenu tangu nilipoteuliwa kuwa Mkuu wa Mkoa wa Kigoma.

- Nawashukuru nyote kwa mahudhurio yenu mazuri.

TAARIFA YA CAG KWA HESABU ZA MWAKA 2019/2020

Mhe. Mwenyekiti wa Halmashauri,

- Nimesoma Ripoti Kuu ya mwaka ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali juu ya Taarifa za Fedha za Mamlaka za Serikali za Mitaa kwa mwaka wa fedha 2019/2020 ambayo pamoja na mambo mengine imeonesha kuwa Halmashauri yenu ni miongoni mwa

Halmashauri 124 zilizopata **Hati Zinazoridhisha** (**Hati Safi**) kati ya 185 zilizokaguliwa. Hii ni sawa na asilimia 67.

- Nawapongeza kwa kupata **Hati inayoridhisha (Hati Safi)** kwa mwaka wa tatu mfululizo (MF 2017/2018, MF 2018/2019 na MF 2019/2020). *Endelezeni ushirikiano mlioujenga baina yenu na zingatieni Sheria na Taratibu ili kuweza kupata Hati za Ukaguzi zinazoridhisha kila mnapokaguliwa.*

- Kama mnavyofahamu, Halmashauri 6 katika Mkoa wetu zilipata **Hati Yenye Shaka** (zikiwa miongoni mwa Halmashauri 53 zilizopata Hati hiyo nchini, sawa na asilimia 29) na hivyo kututia doa kama Mkoa. Halmashauri hizo ni; Halmashauri ya Manispaa Kigoma/Ujiji, Halmashauri ya Mji Kasulu, Halmashauri ya Wilaya Buhigwe, Halmashauri ya Wilaya Kakonko, Halmashauri ya Wilaya Kasulu na Halmashauri ya Wilaya Uvinza.

- Licha ya mafanikio mliyopata, Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali amebainisha mapungufu kadhaa kwenye hesabu zenu ikiwemo;

  - Halmashauri iliwasilisha kitabu cha hesabu za mwisho kilichokuwa na mapungufu mbalimbali. *Nawashauri mkamilishe kitabu cha hesabu zenu mapema ili kutoa fursa kwa Menejimenti kukipitia na kufanya maboresho iwapo yatahitajika kabla ya kuwasilishwa kwa Mkaguzi.*

- Halmashauri kutokufunga Mfumo wa Kielekitroniki wa Usimamizi na Uendeshaji wa Huduma za Afya (GoT - HOMIS) kwenye vituo 33 vya kutolea huduma (Vituo vya Afya na Zahanati). *Naelekeza muongeze jitihada za kutafuta fedha za kununua vifaa vinavyohitajika kwa ajili ya kufungwa mfumo huo. Matarajio yangu ni kwamba kufungwa na kuanza kutumika kwa mfumo huo kutadhibiti kwa kiasi kikubwa upotevu wa mapato.*

- Halmashauri kutokuonesha jitihada ya kuteketeza madawa yaliyoisha muda wake wa matumizi yenye thamani ya sh. 127,886,008. Dawa hizi kwa mujibu wa Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali zina zaidi ya miaka mitano tangu zilipoisha muda wake. *Ninashauri Halmashauri ikamilishe haraka maandalizi ya kuteketeza dawa hizo na kuepuka kuagiza dawa zaidi ya mahitaji.*

- Halmashauri ililipa jumla ya sh. 11,789,000 kwa watu wanne waliofariki. *Ninashauri hatua zichukuliwe dhidi ya maofisa wa Halmashauri waliofanya uzembe na kushindwa kusimamia vema rasilimali za umma.*

- Halmashauri ilifanya Manunuzi yenye thamani ya sh. 69,430,000 bila ushindani wa bei. Hoja ya aina hii ilikuwepo pia katika mwaka wa fedha 2018/2019. *Nawasisitiza kuzingatia Sheria ya Manunuzi ya Umma pamoja na Kanuni zake na kuepuka makosa ya aina hiyo.*

- Halmashauri ilikuwa na Watumishi 27 wanaopata mishahara chini ya theluthi moja. Hali hii inaweza kuathiri utendaji wa watumishi husika na kuathiri utendaji wa jumla wa Halmashauri. *Nawakumbusha Maafisa Masuuli kwamba hawapaswi kuidhinisha mikopo ya Watumishi inayozidi kiasi kilichoidhinishwa.*

- Maduhuli yaliyokusanywa bila ya uthibitisho wa kupelekwa benki sh. 2,583,094. *Kwa kuwa waliokusanya maduhuli hayo wanajulikana, Naelekeza watakiwe kupeleka benki maduhuli hayo mara moja na wachukuliwe hatua stahiki za kisheria.*

- Halmashauri haikupeleka asilimia Ishirini ya fidia ya vyanzo vilivyofutwa (GPG) kwenda kwenye Vijiji (sh. 27,803,200). Hoja ya aina hii ilijitokeza pia katika mwaka wa fedha 2018/2019 na inajumuisha kiasi cha fedha ambacho hakikupelekwa kwa miaka hiyo miwili. *Nawashauri mpeleke fedha hizo ili zikachochee maendeleo na Utawala Bora katika ngazi za chini.*

- Madeni yasiyolipwa kwa muda mrefu sh. 2,912,260,832. Madeni haya yanaongezeka kila mwaka. *Nawashauri mjiwekee utaratibu wa kulipa madeni awamu kwa awamu na kwa yale yanayosubiri utaratibu wa HAZINA ni vyema kujiwekea utaratibu wa kuyakumbushia.*

- Madai ya muda mrefu na malipo yaliyofanywa na Halmashauri kabla ya kupokea huduma (sh. 45,965,000). *Nashauri muongeze nguvu katika kukusanya ili shughuli zilizopangwa ziweze kutekelezwa.*

- Taarifa kamili ya hoja zote za mwaka 2019/2020 na hoja za miaka ya nyuma (ambazo hazijafungwa) itawasilishwa na kujadiliwa katika Mkutano huu.

- Hali halisi ya utekelezaji wa mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa miaka ya nyuma inaonesha kwamba mapendekezo **25** yalitolewa kwa Halmashauri yenu ambapo mapendekezo **4** yametekelezwa, mapendekezo **8** yako katika hatua ya utekelezaji, mapendekezo 8 yamejirudia na mapendekezo **5** hayajatekelezwa.

- Kwa upande wa maagizo ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Hesabu za Serikali za Mitaa (LAAC) hali halisi ya utekelezaji kwa miaka ya nyuma inaonesha kwamba maagizo **9** yalitolewa kwa Halmashauri yenu ambapo hadi sasa ni maagizo **2** yaliyokwisha tekelezwa kikamilifu.

- Nashauri mjiwekee mkakati madhubuti wa kutekeleza mapendekezo yote ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali ya miaka ya nyuma yaliyosalia pamoja na kutekeleza maagizo yote ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Hesabu za Serikali za Mitaa (LAAC) ya miaka ya nyuma yaliyosalia.

MAELEKEZO YA NYONGEZA KUHUSU TAARIFA YA CAG

Mhe. Mwenyekiti wa Halmashauri,

- Katika mkutano wa leo pamoja na mambo mengine mnalo jukumu la kuwachukulia hatua za kinidhamu na kisheria Watumishi waliobainika kuhusika na vitendo vya ubadhirifu (kama wapo) na kutowajibika ipasavyo na hivyo kuiletea Halmashauri yenu hasara na hoja ambazo katika hali ya kawaida ya utendaji makini zisingepaswa kutokea. Uchukuaji huu wa hatua ulenge Watumishi wote waliohusika katika ngazi zote (ngazi za chini, kati na Makao Makuu ya Halmashauri).

- Hakikisheni mnaendelea kuimarisha uwajibikaji kwenye usimamizi wa fedha na rasilimali nyingine, zingatieni taratibu za fedha na imarisheni mifumo ya udhibiti wa ndani ili kuepuka kupata Hati Isiyoridhisha.

- Hakikisheni hoja za miaka ya nyuma hazijirudii. Mtafanikisha hilo kwa kuzingatia maoni/ushauri wa Mkaguzi na kufuata taratibu za fedha/malipo kwa usahihi.

- Msirundike hoja, zitawashinda kujibu na hivyo mtakaribisha Hati Isiyoridhisha.

- Wekeni mikakati na mipango madhubuti kuhusiana na mapungufu yote yaliyojitokeza ili kuhakikisha utekelezaji wa mapendekezo yote ya ukaguzi unafanikiwa. Mikakati hiyo inatakiwa iwe na uhalisia

kiutekelezaji; itekelezwe kwa muda uliopangwa na iweke bayana namna ya utekelezaji.

- Halmashauri itenge Bajeti ya kutosha ili kuweza kuwapeleka Wahasibu na Wakaguzi kwenye Mafunzo ya mara kwa mara yanayoendeshwa na wataalamu wa Ufungaji wa Hesabu ili kuweza kupata miongozo mipya na marekebisho yake (IPSAS).

- Halmashauri itoe kipaumbele katika maandalizi ya Hesabu za Mwisho kwa kuhakikisha waandaaji wanawekewa mazingira mazuri wakati wa zoezi hilo na kuwaondolea mwingiliano kati ya jukumu hilo na majukumu yao mengine ya kila siku.

MASUALA YA KUZINGATIA

Mhe. Mwenyekiti wa Halmashauri,

Masuala yafuatayo yazingatiwe:

i. Wah. Madiwani wapewe taarifa kila robo mwaka kuhusu Ukaguzi wa Miradi na hali ya Utekelezaji wa Miradi husika (ukilenga uwepo wa *Value for Money*) kwa kipindi hicho. Taarifa hizo zitokane na Ukaguzi uliofanywa na Kamati ya Fedha, Uongozi na Mipango (FUM), Mkaguzi wa Ndani na ule uliofanywa na Kamati ya Ukaguzi wa Miradi ambayo huongozwa na Afisa Mipango.

ii. Taarifa za Ukaguzi wa Miradi zijadiliwe na pale itakapobainika kuwepo

kwa dosari, hatua za haraka za kinidhamu na kisheria zichukuliwe kwa wahusika. Nakala za taarifa hizo ziwasilishwe Ofisini kwangu.

iii. Zingatieni Sheria, Kanuni na Taratibu katika Utekelezaji wa Majukumu yenu. Katika eneo hili mnaongozwa na Kanuni za Maadili ya Madiwani na Kanuni za Maadili kwa Watumishi wa Umma. Ni utovu wa Maadili na ni uvunjaji wa Sheria kwa Wah. Madiwani na Watumishi wa Umma kutumia nafasi na Madaraka yao kujipatia Mikataba na Zabuni mbalimbali. Ni makosa pia kwa Viongozi na Watendaji kutumia vibaya fedha na mali nyingine za Serikali.

iv. Simamieni ubora na viwango katika Miradi inayotekelezwa kwenye Kata zenu. Nawashauri muwakemee Watendaji wasiozingatia ubora katika usimamizi wa Miradi inayotekelezwa na pale inapobidi Mamlaka zishauriwe kuchukua hatua kwa mujibu wa Sheria, Kanuni na Taratibu zinazosimamia Utumishi wa Umma.

v. Zingatieni ratiba za vikao katika ngazi zote na hakikisheni Mikutano Mikuu ya Vijiji na Vitongoji, Halmashauri za Vijiji, Kamati za Maendeleo za Kata (WDCs) na Mabaraza ya Kata inafanyika. Iwapo Mikutano hiyo itafanyika kwa kuzingatia ratiba zake (na pale inapobidi kwa dharura) changamoto zinazowakabili Wananchi katika maeneo yenu zitapatiwa ufumbuzi.

vi. Fanyeni tathmini ya kina ya uwezo wa vyanzo vyenu vya mapato na wekeni mikakati inayotekelezeka ya kuimarisha na kuboresha usimamizi

wa mapato ili kuongeza makusanyo ya mapato ya ndani (katika mwaka wa fedha 2019/2020 Halmashauri yenu ilikusanya mapato zaidi kwa asilimia 10 ya malengo ya mwaka). Pamoja na hali hiyo, Halmashauri yenu ilikuwa na uwezo wa kujitegemea wa **asilimia 4** tu. *Hakikisheni mnatumia vyema Mfumo wa Kielektroniki wa Kukusanya Mapato na nunueni mashine za kukusanyia mapato (POS) za kutosha.*

vii. Afisa Masuuli ahakikishe Wakuu wa Idara na Vitengo wote wanahusika katika utoaji wa taarifa muhimu kwa ajili ya kuandaa taarifa ya fedha. Afisa Masuuli anapaswa kuhakikisha ubora na usahihi wa taarifa zinazowasilishwa kwa ukaguzi.

viii. Afisa Masuuli aimarishe na kufuatilia kwa karibu utendaji wa Kitengo cha Ukaguzi wa Ndani (kwa kutoa fedha za kutosha, mafunzo na vifaa/vitendea kazi) na kuimarisha Ufanisi wa Ukaguzi wa Ndani kama sehemu ya mfumo wa udhibiti wa ndani ya Halmashauri.

ix. Afisa Masuuli aimarishe Kamati ya Ukaguzi (kwa kutoa fedha za kutosha, mafunzo na vitendea kazi) na ahakikishe inatimiza majukumu yake kikamilifu katika uangalizi wa mifumo ya utoaji taarifa za kifedha, taratibu za kusimamia athari zinazotokana na shughuli za kifedha, udhibiti juu ya utekelezaji wa sheria, maadili, kanuni na taratibu.

HITIMISHO

Mhe. Mwenyekiti wa Halmashauri,

Kwa kuhitimisha;

- Natoa msisitizo kwamba Halmashauri iimarishe usimamizi wa vyanzo vya mapato na ufuatiliaji wa makusanyo. *Kuweni wabunifu na ibueni vyanzo vipya vya mapato*.

- Zibeni mianya yote ya upotevu wa mapato.

- Boresheni utoaji huduma na tatueni kero za Wananchi kwa wakati.
- Endeleeni kusimamia ubora na viwango katika utekelezaji wa miradi yote. **Mara zote, tuheshimu na kuzingatia maoni ya Wataalam.**

- Imarisheni Uwezo wa Wakuu wa Idara na Vitengo kwa kuwawekea utaratibu wa kupata Mafunzo kazini kuhusu masuala ya Menejimenti.

- Toeni motisha kwa Watumishi kwa kuzingatia mazingira yao ya kazi. Hii ni pamoja na kuwasikiliza, kuwatia moyo, kutatua changamoto zao kwa wakati na matumizi ya lugha nzuri isiyo ya vitisho mnapowaelekeza.

Akhsanteni kwa Kunisikiliza.